

Avdelningen för juridik
Mia Hemmestad

Justitiedepartementet
10333 STOCKHOLM

Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter - SOU 2020:16

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att det krävs vidare analys vad gäller tillgången till olika välfärdsförmåner för de individer som omfattas av förslagen i promemorian men som inte kan utvisas från Sverige på grund av verkställighetshinder.
- SKR föreslår att de individer som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd eller får utvisningsbeslutet inhiberat ska omfattas av samma regelverk som asylsökande vad avser rätt till ekonomiskt och annat bistånd samt regionens skyldighet att erbjuda subventionerad hälso- och sjukvård.
- Det krävs enligt SKR även författningsändringar i förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl. (asylersättningsförordningen) i syfte att säkerställa ekonomisk kompensation till kommuner och regioner för de åtaganden som följer av att vissa individer inte kan utvisas från Sverige.
- SKR anser att regeringen behöver analysera huruvida förslagen får konsekvenser för barn vad gäller rätten till utbildning enligt skollagen samt vid behov överväga författningsändringar.

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

Det saknas en diskussion avseende mottagandevillkoren för de som inte kan utvisas

SKR anser att lagstiftningsärendet måste kompletteras med en analys av vilka regelverk som ska tillämpas för mottagandet av de individer som med stöd av den föreslagna lagen får sitt utvisningsbeslut inhiberat eller beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd till följd av verkställighetshinder.

Tillgången till olika välfärdsförmåner varierar beroende på om personen har ett gällande uppehållstillstånd samt längden på tillståndet. Av förslagen i promemorian framgår att individer i vissa fall får utvisningsbeslutet inhiberat och i andra fall kan beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på högst ett år. Det saknas i promemorian en diskussion avseende konsekvenserna av att utvisningsbeslutet inhiberas samt att längden på tillståndet uppgår till sex respektive tolv månader. Som framgår nedan kan exempelvis tillgången till subventionerad hälso- och sjukvård skilja sig väsentligt beroende på längden av individens uppehållstillstånd.

Ansvar för bistånd ska åvila staten

SKR att det eventuella biståndsansvaret avseende de individer som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd eller som får sitt utvisningsbeslut inhiberat ska åvila staten. SKR föreslår att dessa individer ska omfattas av samma regelverk som gäller för asylsökande, det vill säga lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Om någon ändring inte görs i LMA krävs det, enligt SKR, ändringar i asylersättningsförordningen i syfte att säkerställa relevant ekonomisk kompensation till landets kommuner avseende kostnader för bistånd till dem som inte kan utvisas och som inte omfattas av LMA (jfr 17 § samma förordning).

Konsekvensen av förslagen i promemorian kan bli att de individer som får ett beslut om inhibition eller ett tidsbegränsat uppehållstillstånd har rätt till ekonomiskt och annat bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL på samma villkor som andra bosatta personer i kommunen. Av rättspraxis framgår att individer som har ett gällande uppehållstillstånd som regel också har rätt till ekonomiskt och annat bistånd enligt SoL på samma villkor som svenska medborgare (se HFD 2018 ref. 39). I det nyssnämnda avgörandet bedömdes dessutom en individ som vistades i Sverige utan uppehållstillstånd, men som inte kunde återvända till sitt hemland frivilligt, ha rätt till bistånd under samma förutsättningar samt på samma nivå som andra bosatta individer. Motsvarande resonemang kan komma att tillämpas avseende de individer som får sitt utvisningsbeslut inhiberat i enlighet med förslagen i promemorian om de inte omfattas av LMA.

SKR ifrågasätter rimligheten i att individer som kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet och i grunden inte har någon rätt att vistas i Sverige kan uppbära bistånd från socialtjänsten på samma villkor som andra bosatta individer. För de aktuella individerna torde socialnämnden ha svårt att fullfölja det ansvar och syfte som åvilar nämnden, vilket bland annat är att hjälpa den biståndssökande att bli självförsörjande (jfr HFD 2014 ref. 37). Andra personer som får avslag på sin asylansökan och ska utvisas har som regel inte någon rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (se HFD 2017 ref. 33).

SKR bedömer att en del av individerna som inte kan utvisas kan omfattas av LMA och ha rätt till bistånd enligt denna lag redan med stöd av nu gällande bestämmelser (se 11 a § LMA). De individer som inledningsvis beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och därefter får utvisningsbeslutet inhiberat (se promemorian s. 263) torde dock inte omfattas av LMA. Det saknas dock i promemorian en analys avseende i vilken utsträckning de aktuella individerna omfattas av nyssnämnd lagstiftning. En sådan analys är nödvändig för att utreda rätten till bistånd enligt SoL (jfr 1 § andra stycket LMA).

Tillgången till hälso- och sjukvård ska motsvara vad som gäller för asylsökande

SKR anser att regionens skyldighet att tillhandahålla subventionerad hälso- och sjukvård till de individer som inte kan utvisas på grund av verkställighetshinder ska motsvara vad som idag gäller för asylsökande. SKR föreslår därför att ändringar i lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. görs i syfte att de som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av förslagen i promemorian ska omfattas av denna lag. Det behövs även ändringar i asylersättningsförordningen för att säkerställa statlig ersättning till regionen för kostnader avseende hälso- och sjukvård till de aktuella individerna.

Med nu gällande regelverk kan regionens skyldighet att tillhandahålla subventionerad hälso- och sjukvård till de individer som omfattas av den föreslagna lagstiftningen men som inte kan utvisas skilja sig åt. Regionens skyldighet att tillhandahålla fullständig, subventionerad hälso- och sjukvård gäller gentemot den som är bosatt, vilket SKR tolkar som folkbokförd (8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen). Den som får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som uppgår till ett år torde kunna folkbokföras och kan således få tillgång till full, subventionerad hälso- och sjukvård (se 3 § folkbokföringslagen). Den som får ett uppehållstillstånd men inte folkbokförs har inte samma tillgång till subventionerad vård. Denna grupp torde enligt SKR:s bedömning inte heller omfattas av 4 § första stycket 1 lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. En del av de individer som får sitt utvisningsbeslut inhiberat kan dock omfattas av nyssnämnd lag.

Förhållandet att längden på det beviljade uppehållstillståndet kan få en avgörande betydelse i fråga om tillgång till subventionerad hälso- och sjukvård är enligt SKR inte ändamålsenligt. Utgångspunkten bör enligt SKR vara att tillgången till sådan vård ska vara densamma för samtliga individer som vistas i Sverige tillfälligt.

Konsekvenserna för barn och rätten till utbildning behöver analyseras

Regeringen behöver enligt SKR analysera huruvida förslagen i promemorian kan medföra att barn beviljas uppehållstillstånd som inte ligger till grund för folkbokföring samt överväga författningsändringar i det skolrättsliga regelverket. Konsekvenserna för landets kommuner av eventuella författningsändringar behöver även analyseras.

Den som anses vara bosatt i landet enligt 29 kap. 2 § skollagen har rätt till utbildning med stöd av samma lag. Den som beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som inte kan ligga till grund för folkbokföring har som regel inte rätt till utbildning enligt skollagen, om inte tillståndet beviljats utifrån vissa särskilda grunder i utlänningslagen (jfr 29 kap. 2 § andra stycket skollagen samt prop. 2012/13:58 s. 16). Eftersom förslagen i promemorian kan medföra att individer beviljas uppehållstillstånd som inte ligger till grund för folkbokföring finns det en risk att barn kan komma att vistas och bo i Sverige utan att ha rätt till utbildning enligt skollagen. Det saknas dock en analys

i promemorian av i vilken utsträckning sådana korta uppehållstillstånd kan komma att beviljas till barn.

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Germund Persson